

Dojrzałość szkolna – czyli co?

Dojrzałość szkolna to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole, uzależniona od osiągnięcia takiego stanu rozwoju fizycznego, emocjonalno –społecznego i umysłowego, który umożliwia sprostanie obowiązkom szkolnym.

Dojrzałość fizyczna to ogólna sprawność organizmu i zdrowie dziecka. Dziecko szkolne musi dysponować odpowiednim zasobem sił fizycznych i odpornością na zmęczenie. Wielogodzinne siedzenie w ławce, noszenie ciężkiego tornistra szkolnego i wykonywanie różnych zadań umysłowych jest trudne nawet dla dziecka zdrowego, silnego i sprawnego. Dziecko o prawidłowym rozwoju ruchowym potrafi utrzymywać równowagę w staniu na jednej nodze, skakać na jednej nodze, przeskakiwać przez przeszkody, pokonywać wyznaczony dystans w określony sposób np.: „tip-topami”, rzucać, łapać i kopać piłkę, sprawnie i szybko biegać, odtwarzać trudniejsze sekwencje ruchowe, mieć dobrą koordynację ruchową (jazda na rowerze, na rolkach, na nartach), być samodzielnym, wykazywać się umiejętnościami samoobsługowymi.

Przy takich czynnościach jak pisanie, rysowanie, wycinanie, wydzieranie, konstruowanie, składanie, nawleknięcie koralików i w innych pracach plastyczno-technicznych potrzebna będzie dziecku dobra sprawność rąk, umiejętności manipulacyjno-manualne i koordynacja ruchowa. W przeciwnym wypadku ruchy będą powolne, nieharmonijne, sztywne, kanciaste, mało precyzyjne. Przeszkadzać mogą współruchy, czyli niepotrzebne ruchy służące rozładowaniu nadmiernego napięcia np. poruszanie językiem przy pisaniu lub rysowaniu oraz nieprawidłowa pozycja siedząca podczas prac stolikowych.

Dojrzałość umysłowa dziecka przejawia się w zainteresowaniu nauką, zwłaszcza czytaniem, pisanem, liczeniem, zaciekawieniem zjawiskami zachodzącymi w najbliższym otoczeniu. Dziecko dojrzałe umysłowo potrafi skupić uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności, definiuje, kategoryzuje, zauważa analogie, potrafi wychodzić od szczegółu do ogółu, rozumie proste metafory, wygłasza swoje sądy, ma już pewien poziom wiedzy ogólnej, potrafi rozwiązywać sytuacje problemowe, podaje propozycje rozwiązań.

Oceniając dojrzałość umysłową dziecka, bierze się również pod uwagę poziom rozwoju percepcji wzrokowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz analizy i syntezy słuchowej. Te funkcje w dużej mierze decydują o opanowaniu umiejętności pisania i czytania.

Z rozwojem motoryki małej i grafomotoryki wiąże się nierozzerwalnie prawidłowa percepcja, czyli spostrzeganie wzrokowe oraz koordynacja wzrokowo-ruchowa, czyli jednoczesna praca oka i ręki. Dziecko, które osiągnęło dojrzałość szkolną zauważa wszystkie różnice pomiędzy dwoma obrazkami, łączy obrazek rozcięty na wiele części w pionie i poziomie oraz po skosach, dorysowuje połowę kształtów symetrycznych, odtwarza płaskie konstrukcje papierowe i przestrzenne z klocków. Zapamiętuje kolejność ułożenia obrazków (do 5).

Integracja percepcyjno-motoryczna to wysoka współpraca ruchów całego ciała, ręki i oka. Rysunki dzieci dojrzałych są bogate w treść, kolory, zawierają dużo szczegółów, są prawidłowo rozmieszczone na kartce. Przy odwzorowywaniu zachowany jest właściwy kierunek, od lewej do prawej krawędzi kartki i z góry na dół. Oceniając dojrzałość szkolną dziecka, bierze się pod uwagę poziom rozwoju percepcji wzrokowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej oraz zakończony proces lateralizacji, czyli stronności – dziecko zdecydowanie wybiera jedną rękę do pisania, dodatkowo wykazuje preferencje oka, ucha i nogi.

Dziecko dojrzałe potrafi skupić uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności, potrafi z uwagą śledzić treść opowiadanej czy czytanej bajki. Jego mowa jest poprawna pod względem artykulacyjnym, a słownictwo jest na tyle bogate, że bez problemu potrafi porozumiewać się z innym. Buduje zdania złożone, tworzy opisy, broni własnego zdania. Nie ma problemów ze zrozumieniem przekazywanych wiadomości, poleceń, instrukcji czy treści czytanego opowiadania, bajki, lektury. Dziecko 6 i 7 letnie ma już pewien bagaż doświadczeń, spostrzeżeń, który umożliwia mu rozwój wyobraźni i myślenia pojęciowego. Dziecko dojrzałe do szkoły potrafi doprowadzić rozpoczętą pracę do końca, bo ciekawi go wynik swoich poczynąń.

Percepcja słuchowa, czyli zdolność skupiania się na bodźcach słuchowych, niezbędna jest w procesie nauki czytania i pisania. Dziecko potrafi dobierać w pary rymujące się wyrazy, zapamiętuje wierszyki i piosenki, śpiewa i tańczy do rytmu. Elementem percepcji słuchowej jest słuch fonematyczny, czyli zdolność do rozkładania dźwięków mowy na zdania i wyrazy, a następnie dzielenie i składanie sylab w wyrazy oraz głoski. Bez tych umiejętności dziecko nie nauczy się czytać, a jedynie dekodować, rozszyfrowywać kod jakim są litery, nie będzie też samodzielnie pisać z pamięci czy ze słuchu.

Dziecko dojrzałe społecznie prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłymi, potrafi współżyć w zespole, przestrzegać reguł życia w zbiorowości, przestrzegać zawartych umów. Charakteryzuje go zdyscyplinowanie, obowiązkowość, samodzielność, czyli często umiejętność samodzielnego przygotowania się do lekcji, spakowania tornistra, a także samodzielnego podejmowania prawidłowych decyzji w różnych sytuacjach społecznych.

Od 7 latka wymaga się zrozumienia prostych sytuacji społecznych i rozeznania, co jest dobre, a co złe. Dziecko dojrzałe społecznie dobrze się czuje w nowym środowisku szkolnym, z chęcią podejmuje zadania na rzecz innych np. dyżury. Przejawem niedojrzałości społecznej jest stałe absorbowanie uwagi nauczyciela, domaganie się ciągłego wyróżniania i dążenie do uprzywilejowanej pozycji w klasie. Dzieci niedojrzałe społecznie mogą też izolować się od grupy, stronić od kolegów, unikać wspólnych zabaw łatwo poddawać się dominacji kolegów, wykazywać bierność, nieśmiałość, lękliwość, małomówność.

Dojrzałość emocjonalna to zdolność do przeżywania bogatego i zróżnicowanego świata uczuć, to odpowiednia do wieku umiejętność panowania nad swoimi emocjami

i kontrolowania ich. Uczeń dojrzały emocjonalnie odczuwa więź ze swoją grupą, z klasą, z panią. Przeżywa różne radości i smutki związane z życiem klasy. Dojrzały emocjonalnie latek prawidłowo reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania i postępów w nauce, nie załamuje się z byle powodów. Dziecko niedojrzałe emocjonalnie jest wybuchowe, drażliwe, agresywne, złości się lub płacze z błażego powodu, często popada w konflikty z kolegami. Może też być zahamowane, załęcznione, niepewne, napięte, nadwrażliwe, płacziwe. Taki typ dziecka boi się głośniejszych uwag nauczyciela nawet, gdy nie dotyczą ich samych. Czasami te dzieci skarżą się na bóle głowy, brzucha, bezsenność, bywa, że przed wyjściem do szkoły mają wymioty, biegunkę.

Podsumowując.... Cechy dojrzałości szkolnej:

- Dziecko gotowe do szkoły nie musi umieć czytać i pisać. Wystarczy, że m.in. kontynuuje szlaczki, dzieli na sylaby, wyróżnia głoski, potrafi przeliczać i wykonuje proste operacje matematyczne na konkretach w zakresie 10, rozumie pojęcia przestrzenne i kierunkowe, zna figury geometryczne, tworzy i porównuje liczebność zbiorów, zna liczebniki porządkowe. Ma podstawowy zakres wiedzy przyrodniczej i społecznej.
- Jest stabilne emocjonalne, gotowe na nowe wyzwania, zaangażowane w swoje działania, dobrze się koncentruje na zadaniach.
- Czuje się częścią zespołu, potrafi współdziałać i współpracować, prawidłowo rozumie relacje społeczne, przestrzega obowiązujących zasad i norm.
- Jest sprawne fizycznie, wykazuje się samodzielnością.
- Większość dzieci uczęszczających do przedszkola lub tzw. "zerówki" gotowość do podjęcia nauki szkolnej osiąga niepostrzeżenie i bez specjalnych zabiegów ze strony rodziców czy nauczycieli. Bowiem cała praca wychowawcza przedszkola, od najmłodszych grup, zmierza do zapewnienia dziecku dobrego startu w szkole.

Pomimo tego, zdarza się, że niektóre dzieci nie osiągają dojrzałości szkolnej w siódmym roku życia i z tego powodu odraczane są z obowiązku szkolnego. Te dzieci wymagają szczególnej troski i fachowej pomocy.

Wśród dzieci przekraczających próg szkolny są też i takie, które wchodzą w obowiązki szkolne z niepełną dojrzałością szkolną. Tym dzieciom również potrzebna jest specjalistyczna pomoc (np. korekcyjno-kompensacyjna), bo narażone są na poważne niepowodzenia szkolne.

O tym, czy dziecko pójdzie do szkoły mimo braku dojrzałości szkolnej, czy zostaje odroczone zawsze decydują rodzice, po zasięgnięciu opinii psychologa i pedagoga. Te trudne, ale

konieczne decyzje muszą być poprzedzone rzetelną diagnozą dziecka, pozwalającą określić jego dojrzałość umysłową, fizyczną, społeczną i emocjonalną.

Jeśli dziecko nie osiągnie dojrzałości szkolnej to:

- Start szkolny tego dziecka jest utrudniony.
- Nie poddaje się ono wpływom nauczyciela.
- Staje się niechętne, nie zainteresowane zadaniami, bierne.
- Często pracuje znacznie dłużej przy lekcjach osiągając mierne efekty.

Gdzie szukać pomocy?

Drodzy rodzice! Jeśli zauważacie, że dziecko osiąga słabe postępy w przedszkolu, jesteście zaniepokojeni czy Wasza córka, Wasz syn poradzą sobie z nauką w klasie pierwszej, to możecie skorzystać z porady specjalistów w poradni psychologiczno – pedagogicznej. Określą oni przyczyny trudności dziecka i prześlą zalecenia do pracy. Bywa, że to nauczycielka w przedszkolu pierwsza zauważa problemy dziecka i troszcząc się o jego losy wskazuje na potrzebę badań w celu określenia dojrzałości szkolnej. Ze swej strony zachęcam do uważnego słuchania nauczycieli i korzystania z ich sugestii. Badania w poradni są oczywiście dobrowolne i to rodzice decydują, czy z nich skorzystają.

Opracowała: psycholog Ola Hutmańska

Drodzy Rodzice!

Ze względu na obecną sytuację w kraju i na świecie oraz wynikające z niej ograniczenia w sferze kontaktów międzyludzkich chciałabym zwrócić się do Was i gorąco zachęcić do wnikliwej obserwacji Waszych dzieci w tym trudnym czasie oraz do uważności na realne potrzeby dziecka, pojawiające się myśli i przeżywane emocje. Priorytetowe pozostaje zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa oraz wsparcia emocjonalnego, dostępności i bliskości nie tylko na poziomie fizycznym. Proszę jednak, aby pamiętać także o swojej wewnętrznej równowadze. Tylko opanowany, spójny w swoich komunikatach i w zachowaniu dorosły może być wiarygodnym źródłem informacji o sobie i o świecie dla dziecka. Jak mawiał niekwestionowany i ponadczasowy autorytet w kwestii wychowania Jasper Juul: „... **dzieci nie robią tego, co im mówimy, one obserwują i robią to, co my robimy...**”. Poniżej przedstawiam propozycję zabawy o charakterze integracyjnym, relaksacyjnym, sensorycznym, pomagającą regulować i redukować napięcie emocjonalne nie tylko u najmłodszych.

Gdyby tak wszystkie emocje wrzucić do słoika...

Z pozdrowieniami, psycholog Ola Hutmańska